

Postbus 2894 1000 CW Amsterdam

Aan de informateur mw. Mariëtte Hamer

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Landelijk Bureau
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Betreft Aanbevelingen VluchtelingenWerk Nederland ten behoeve van het
regeerakkoord 2021-2025
Ons kenmerk O.2.1.21-063.SS

Geachte mevrouw Hamer,

VluchtelingenWerk Nederland wenst u veel succes en wijsheid toe met het vervullen van uw opdracht. Een opdracht waarvan wij beseffen dat het geen eenvoudige zal zijn. We hopen van harte dat een nieuw te formeren kabinet een grote nadruk zal leggen op de kwaliteit van de uitvoering en het hanteren van de menselijke maat in de interactie met haar burgers.

Juist ook in de uitvoering van het beleid voor asielzoekers en vluchtelingen is de afgelopen jaren veel mis gegaan. Zij worden benaderd vanuit wantrouwen en duizenden mensen zijn vast komen te zitten in het systeem. We zien dit met name bij de asielprocedure en bij de inburgering. Ook de coronapandemie heeft hen op allerlei vlakken hard getroffen. Waar het politieke debat over asiel- en migratie vaak verengd wordt tot voor of tegen en dit leidt tot een impasse, is het juist noodzakelijk dat politieke meningsverschillen worden overbrugd. De sleutel tot het terugbrengen van het debat over asiel, migratie en integratie tot redelijkere proporties ligt dan ook, is onze stellige overtuiging, bij een beter functionerende overheid en de terugkeer van de menselijke maat in het systeem.

VluchtelingenWerk pleit er voor om in het volgende regeerakkoord terughoudend te zijn bij het formuleren van nieuwe plannen. De focus zou moeten liggen op het verbeteren van het huidige beleid: de kwaliteit van de uitvoering, het functioneren van het asielsysteem in Nederland en Europa, een benadering vanuit vertrouwen en de terugkeer van de menselijke maat. Wij zien een viertal grote opdrachten op het gebied van vluchtelingen:

1) Het op orde brengen van het asielsysteem in Nederland

Op dit moment wachten duizenden asielzoekers, veel van hen al jaren, nog steeds op de start van hun procedure. Dat is voor hen verschrikkelijk, maar ook de samenleving betaalt een hoge prijs. Voor diegenen die hier mogen blijven belemmert het hun integratie. Voor hen die zullen moeten vertrekken zet het een rem op hun bereidheid vrijwillig terug te keren. Het zorgt voor grote nood aan opvangplekken bij het COA en onnodig grote fluctuaties voor gemeentes bij hun opdracht statushouders van woonruimte te voorzien. Zowel het steeds moeten openen en sluiten van azc's als wisselende aantallen statushouders die gehuisvest moeten worden, zorgen lokaal voor hoogoplopende politieke en maatschappelijke discussies die voorkomen kunnen worden.

Uitvoeringsorganisaties IND en COA hebben structureel voldoende budget nodig om de wachttijden weg te werken en de leefomstandigheden in de opvang te verbeteren. Voldoende budget alleen zal het tij echter niet keren. Er is meer sturing en afstemming in de uitvoering nodig. Ook het feit dat de rechter de overheid niet langer dwangsommen kan opleggen bij het overschrijden van de wettelijke termijn werkt contraproductief in het wegwerken en beperkt houden van de achterstanden.

De ambities uit het regeerakkoord van het huidige kabinet om te komen tot kleinschalige opvang waren goed, van de uitvoering is echter nog onvoldoende terecht gekomen, onder andere door onvoldoende financiering. De samenleving is erbij gediend dat wie geen recht heeft op verblijf ook daadwerkelijk Nederland verlaat. Hiertoe zijn wederkerige afspraken met landen van herkomst nodig en initiatieven gericht op vrijwillige terugkeer. Door af te zien van een moeizame Dublin-procedure voor niet-kansrijken asielaanvragen wordt voorkomen dat (soms overlastgevend) asielzoekers uit veilige landen langdurig in de opvang verblijven.

2) Zorg dat iedereen volwaardig mee kan doen

We vinden het van groot belang dat asielzoekers al vanaf dag één na aankomst de Nederlandse taal kunnen leren en mee kunnen doen; bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk te doen of cursussen te volgen. Ook hier geldt dat de ambities uit het regeerakkoord goed waren, maar de benodigde middelen, politieke bereidheid en de uitvoering achterbleef.

Vluchtelingen met een status staan voor de enorme opgave om een nieuw leven op te bouwen. Het is nodig om te investeren in hun kansen in plaats van hen te benaderen vanuit wantrouwen en de dreiging met sancties te hanteren. De woningnood dient urgent te worden aangepakt waarbij er ook wordt gezorgd voor snelle, passende en duurzame huisvesting van vluchtelingen. Voorkomen dient te worden dat verschillende groepen urgent-woningzoekenden tegen elkaar worden opgezet. Vluchtelingen, hun gezinsleden en voormalig asielzoekers met een permanent verblijfsrecht moeten zo spoedig mogelijk kunnen naturaliseren zonder dat zij met onmogelijke eisen worden geconfronteerd.

De nieuwe inburgeringswet is op hoofdlijnen goed. De te krappe budgetten voor zowel inburgering als maatschappelijke begeleiding en de te rigide sancties, ook bij niet verwijtbaar handelen, baren echter grote zorgen. De groep die nog onder de huidige wet zal vallen, behoeft extra aandacht. Opleiding en werk zijn cruciaal in het integratieproces van vluchtelingen. Daar is meer uitdrukkelijke aandacht voor nodig, juist ook voor vluchtelingen die hun inburgering reeds voltooid hebben.¹

3) Terugkeer van de menselijk maat in het vluchtelingenbeleid

De menselijke maat in het beleid en de uitvoering daarvan is zoek. Het gestolde wantrouwen tegen iedereen die hier asiel aanvraagt heeft gezorgd voor een haast ondoordringbare muur van bureaucratie en strenge eisen. De lessen uit het rapport 'Ongekend Onrecht' zouden ook op het terrein van asiel en integratie ter harte genomen moeten worden. Vanwege het gepolitiseerde karakter van het asiel- en integratiedomein staan politieke piketpalen en beeldvorming een gedegen uitvoering met oog voor de menselijke maat in de weg. Dat uit zich bijvoorbeeld in het zeer sterk inperken van de discretionaire bevoegdheid waardoor uitvoeringsorganisaties zich welhaast gedwongen voelen om ook in de meest schrijnende gevallen de hardvochtige kant van de overheid te laten zien. Dat uit zich in de onmogelijke eisen die worden gesteld aan mensen die Nederlander willen worden en de veelvuldige

1 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/15/arbeidsparticipatie-statushouders-stagneert>

sancties in het nieuwe inburgeringsstelsel en de uiterste restrictieve eisen die worden gesteld bij gezinshereniging. Ook voor mensen die wel willen maar niet terug kunnen keren naar hun land van herkomst ondanks alle inspanningen daartoe, zijn de eisen onmogelijk streng.

Het menselijke leed als het gevolg van dit wantrouwen van de overheid komt onvoldoende in beeld. Ook de Raad van State geeft het bestuur veel ruimte en functioneert hierin ons inziens onvoldoende als de poortwachter van de rechtsstaat en bondgenoot van de burger. De politieke reflex om bij elke (vermeende) misstand of incident te vragen om strengere regels of nog meer rigiditeit in de uitvoering moet doorbroken worden. Burgers, en ook asielzoekers, zouden door de overheid veel meer vanuit vertrouwen behandeld moeten worden. In dat kader is het van belang dat de asielprocedure en de procedurele waarborgen niet verder uitgekleed worden en dat voldoende ruimte voor individueel maatwerk wordt geboden. Kwetsbare vluchtelingen waaronder alleenstaande minderjarigen verdienen extra aandacht in hun procedure en bij hun opvang. De pilot met Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen voor ongedocumenteerden zou opgeschaald moeten worden naar een landelijke dekking.

4) Organiseer solidariteit in Europa

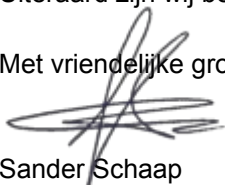
Het roer in Europa moet drastisch omgegooid worden, het huidige – op de Dublin afspraken gebaseerde systeem – is failliet. De situatie waarbij EU-landen met elkaar lijken te wedijveren wie het strengste beleid kan voeren moet stoppen. Ook Nederland zou initiatieven moeten ontplooiën om met grote urgentie een einde te maken aan de inhumane, overbevolkte kampen aan de buitengrenzen van Europa. Solidariteit met vluchtelingen en met andere EU-lidstaten is geboden. Wij maken ons derhalve grote zorgen over het gebrek aan bindende solidariteit en de focus op detentie aan de Europese buitengrenzen in het voorgestelde Europese 'Migratiepact'.

Naast het tonen van solidariteit roepen we het kabinet op om in de onderhandelingen over het Europese pact in te zetten op eerlijke en humane procedures en opvang. Het Vluchtelingenverdrag is de basis van mondiaal vluchtelingenbeleid en is van grote historische, politieke en mensenrechtelijke waarde. Organisaties die levens redden op zee mogen nooit worden gecriminaliseerd en de EU zou een grotere bijdrage moeten leveren om verdrinkingen en ander leed – waaronder *pushbacks* – aan de buitengrenzen te voorkomen.

Volgens de UNHCR zijn er wereldwijd ruim 1,4 miljoen uiterst kwetsbare vluchtelingen waarvoor hervestiging nodig is. Nederland is een welvarend land en een veel grotere bijdrage aan de bescherming van vluchtelingen is noodzakelijk. Het hervestigingsquotum zou daarom substantieel verhoogd moeten worden zodat jaarlijks aan 5000 kwetsbare vluchtelingen duurzame bescherming kan worden geboden in Nederland.

Uiteraard zijn wij beschikbaar om desgewenst bovenstaande toe te lichten,

Met vriendelijke groet,

Sander Schaap
Manager Belangenbehartiging
VluchtelingenWerk Nederland